

**МУЛЬТИЛІНГВАЛЬНИЙ АСПЕКТ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Турчин А. І.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Деркач Г. С.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Глобалізаційно-інтеграційні процеси, внутрішня та зовнішня міграція населення зумовили формування у Європі багатомовного простору, у якому стали нагальними законодавче врегулювання міжнаціональних мовних взаємовідносин, визначення та легітимізація уніфікованих засобів комунікації, гармонізація мовних інтересів народів ЄС.

Саме тому Європейський Союз реалізує мовну політику з дотриманням принципу мультлінгвізму (багатомовності), який трактується як можливість співтовариств, інститутів та громадян володіти більше ніж однією мовою і застосовувати їх у повсякденному житті [2]. На думку європейських чиновників мультлінгвізм має істотне політичне значення, оскільки оптимізує безконфліктне, гармонійне співіснування різних мовних співтовариств на спільній географічній або геополітичній території, а також у межах певного політичного утворення.

Уже в перших програмних документах ЄС (Договорі про Європейський Союз, Договорі про функціонування Європейського Союзу, Європейській хартії регіональних мов або мов меншин) було задекларовано, що мета мовної політики ЄС — збереження лінгвістичного різноманіття загальноєвропейського співтовариства, забезпечення рівноправності мов, сприяння опановуванню громадянами іноземними мовами (*далі: ІМ*).

Зауважимо, що процес практичного впровадження у життя країн та народів Євросоюзу принципів мультлінгвізму має суперечливий характер. Це пов'язано з тим, що правовою основою їхніх взаємовідносин є рівноправність усіх держав та народів у інституційних межах ЄС. Цей принцип поширюється також на статус національної мови кожної держави-члена ЄС. Нині в ЄС 24 мови мають статус офіційних, однак їх реальна рівноправність видається ілюзорною.

Проголошений у загальноєвропейських законодавчих актах принцип рівності мов зобов'язує розглядати їх у статусі рівноправних засобів комунікації на території

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Євросоюзу. Зокрема, 24 офіційні мови є рівноправними на сесіях Європейського Парламенту, депутати можуть виступати однією з них, правові акти Європейського Союзу публікують усіма офіційними мовами. Громадяни країн-членів Євросоюзу мають право звертатися до інституцій ЄС одною з офіційних мов й одержувати відповіді тією ж мовою.

Водночас формальна рівність мов створює труднощі у діяльності Євросоюзу, зокрема знижує оперативність прийняття рішень владними інституціями, що пов'язують з необхідністю перекладів документів 24 мовами. Такий стан речей ускладнює також мовну комунікацію співробітників інституцій Європейського Союзу, внаслідок чого спілкування чиновників найчастіше відбувається англійською, німецькою, французькою мовою з домінуванням першої. Відповідно не усі національні мови країн ЄС відіграють і відіграватимуть паритетну роль у інтеграційних процесах. Тому проблема мультилінгвізму стає в ЄС дедалі актуальнішою на рівні державного адміністрування, внаслідок чого з 2007 р. у структурі Єврокомісії для її вирішення було запроваджено посаду комісара з мультилінгвізму.

Принципи мультилінгвізму реалізуються і на освітньому рівні. Офіційні інституції ЄС заохочують громадян до вивчення ІМ, а також спрямовують зусилля на досягнення такого рівня освіти в країнах ЄС, за якого кожен громадянин, крім рідної мови, володітиме ще двома іноземними.

Сприяння вивченню ІМ уже давно стало окремим напрямом діяльності Єврокомісії, яка має назву *Language Learning Policies*. Першою всеосяжною програмою, спрямованою на це, була *Lingua* (1989 р.). Актуалізував мовну проблематику Європейський рік мов (2001 р), по завершенні якого Європейський парламент і Європейська рада ухвалили резолюції, що закликали Європейську комісію розробити й запровадити заходи, спрямовані на сприяння вивченню ІМ.

На модернізацію навчання ІМ мали вплив два важливі чинники, які були сформульовані у «Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання»: 1) рівні володіння мовою; 2) співвідношення мультилінгвізму і плюрилінгвізму. Зазначалося, що мультилінгвізм може бути досягнутий шляхом диверсифікації мов, що пропонуються для вивчення, в окремій школі чи освітній системі, або шляхом заохочення учнів вивчати більш ніж одну ІМ, або ж через послаблення домінантної ролі англійської мови як засобу міжнародного спілкування [1].

У 2002 р. на Барселонському саміті Європейської ради глави держав або урядів оголосили про впровадження в освітні системи країн-членів ЄС принципу «рідна мова плюс дві іноземні» та «індикатора лінгвістичної компетентності», що передбачав вивчення, принаймні, двох ІМ з раннього віку і став частиною діяльності закладів шкільної, передвищої та вищої освіти ЄС.

План дій «Сприяння вивченню іноземних мов та лінгвістичній різноманітності 2004-2006» концентрувався на трьох стратегічних сферах: вивчення ІМ упродовж життя, покращення викладання ІМ; створення сприятливого середовища для вивчення ІМ. У ньому було подано 47 пропозицій для дій ЄК, відповідно до яких проводилися загальноєвропейські наукові дослідження, конференції, семінари та

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

інформаційні кампанії, присвячені мовним проблемам; спонсорувалося відвідування студентами мовних курсів; надавалися гранти вчителям ІМ тощо [3].

Мовна політика стала однією з пріоритетних у програмах ЄС на 2007-2013 рр. План дій став імпульсом до конкретних кроків у напрямі реформ освітніх систем країн-членів ЄС з метою запровадження принципу організації навчального процесу «рідна мова плюс дві іноземні». Програмою було передбачено багаторазове підвищення фінансування вивчення ІМ у школі, запровадження року інтенсивного вивчення ІМ у сфері обов'язкової освіти, оновлений іспит після закінчення школи, збільшення, принаймні, на 40% навчального часу, присвяченого вивченню ІМ, тощо. Із 2003 р. реалізується національна мовна стратегія у Великій Британії. Вона передбачає вивчення ІМ усіма віковими категоріями громадян, освіти для дорослих та вивчення мов в університетах. У школах організовано «Європейські секції», в яких учні можуть вивчати більше ІМ. У Німеччині, Австрії, Франції, Нідерландах та Фінляндії запроваджено як додаток до шкільного атестата сертифікат «CertiLingua», у якому зазначається мовна компетентність учня.

Щорічно 26 вересня в ЄС проводиться Європейський день, який, як зазначає Єврокомісія, має на меті прийти від популяризації мультилінгвізму до вивчення громадянами Європейського Співтовариства ІМ упродовж життя.

Половина європейців погоджується з політичними цілями ЄС, відповідно до яких кожен громадянин має володіти, крім рідної, ще двома мовами. Останні дослідження свідчать, що вже сьогодні *Lingua Franca* для європейців може бути англійська мова, яка є найпоширенішою мовою в Європі. Англійською мовою як рідною, або як іноземною володіє більша частина європейців. За нею слідує французька, німецька, іспанська мови. Більшість європейців погоджуються з тим, що як першу ІМ їхні діти повинні вивчати англійську, внаслідок чого 90% учнів середніх шкіл нині опановують англійську.

Домінування англійської мови в комунікації Європейської Спільноти змусило інтелектуалів говорити про необхідність заохочення громадян вивчати другу мову, яка не є мовою міжнародного спілкування. Вони запропонували концепцію вивчення кожною людиною близької до рідної ІМ. Фактично пропонується концепція другої рідної мови, вивчення якої повинно починатися в школі та тривати у закладі вищої освіти. Опанування мовою має супроводжуватися вивченням історії, культури та літератури народу, який спілкується даною мовою.

Неоднозначність становища, що склалося в мовній сфері Європейського Союзу зумовило потребу суспільного обговорення питання про пошук та запровадження універсальних засобів міжнародного спілкування. Найприйнятнішою формою розв'язання цього питання вбачають у наданні статусу мови міжнародного спілкування англійській мові, зважаючи на її поширеність у світі, питому вагу та попит.

Однак «євроскептики» вважають, що поширення англійської мови суперечить політиці мультилінгвізму та створює загрозу не тільки повноправному застосуванню, але й існуванню національних мов, а намагання уніфікувати та стандартизувати засоби міжнародних мовних взаємовідносин за рахунок звуження сфери застосування інших мов.

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Національні еліти Німеччини та Франції також стурбовані тим, що поширення англійської мови витісняє їхні мови зі сфери загальноєвропейського лінгвістичного обігу.

Як бачимо, поточною ситуацією не задоволені ані «євроскептики», ані національні еліти Франції та ФРН, що лише підкреслює контрасти у сфері реалізації мовної політики Європейського Союзу.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що мовна політика Європейського Союзу характеризується хитким балансом політичних намірів і декларацій. Формально проголошена рівність мов країн-членів ЄС, офіційне визнання мультилінгвального принципу реалізації мовної політики Євросоюзу перебувають у певній конфронтації з необхідністю запровадження уніфікованого засобу спілкування європейських народів, на статус якого претендує англійська мова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт, 2003. 273с. URL:http://www.khotiv-nvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf

2. Козак Т.М. Особливості мовної політики Євросоюзу: мультилінгвістичний контекст. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2014. Випуск 5. С. 301-306. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2014_5_34

3. Тарасенко О.Л. Пріоритетні напрями реалізації мовної політики Європейського Союзу. *Електронний журнал «Державне управління»*. 2010. № 6. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=146>

ПРОЄКТНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Білан Н. М.

доктор філософії,

старший викладач кафедри гуманітарної освіти і туризму

*Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут»
м. Бережани, Україна*

В умовах євроінтеграції, мультилінгвізму та полікультурності сучасного суспільства особлива увага закладів вищої освіти сфокусована на іншомовну підготовку фахівців, незалежно від професійної спрямованості їх майбутньої спеціальності, результат якої визначається здатністю особистості вільно володіти знаннями іноземної мови у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності для реалізації особистих та професійних потреб. Здобуття іншомовних